

Negentienstippelig lieveheersbeestje

Kleurige kevers in de duinen

Natuur in de duinen komt voor in vele vormen, kleuren, soorten en maten. Waar de ene wandelaar verwoed op zoek gaat naar een vos of een damhert wordt de andere heel gelukkig van een klein zwart kevertje. En hoewel er plaatselijk flink wat damherten te vinden zijn winnen de kevertjes het in aantal toch ruim van dat groot wild.

Tekst en foto's: Wilbert Kerkhof

In de afgelopen jaren is er in Nederland en dus ook in de duinen extra goed gezocht naar een aparte groep kevers: de lieveheersbeestjes. In ons land komen ruim zestig soorten lieveheersbeestjes voor waarvan er 39 groter dan drie millimeter zijn. Dit zijn allemaal bolle kevertjes, met een vlakke onderkant, korte pootjes, antennen met een verdikt uiteinde en dekschilden in vaak heldere kleuren met een vrolijk patroon van stippen of vlekken.

De meeste soorten leven voor mensen

tamelijk verborgen in struiken en bomen. Hier zijn ze voornamelijk bezig met de jacht op blad- en schildluizen en met de eigen voortplanting. Anders dan de meeste vlinders, bijen, libellen of sprinkhanen overwinteren lieveheersbeestjes als volwassen kever. De kevertjes zijn dus het jaar rond te vinden als je weet waar je moet zoeken en hoe je ze moet vangen. Voor de recent uitgebrachte Atlas van de Lieveheersbeestjes is dan ook 24 maanden achtereen, met wisselend succes, gezocht naar stipjes en vlekjes.

Soort	Voorkomen	Extra informatie
Tweestippelig lieveheersbeestje	Algemeen	Kruiden, struiken en loofbomen
Tienstippelig lieveheersbeestje	Algemeen	Met veel verschillende kleurvarianten en stippenaantallen
Oogvleklikeveheersbeestje	Schaars	Noord-Holland en de waddeneilanden, in dennen
Negentienstippelig lieveheersbeestje	Schaars	Oevervegetaties met riet en lisdodde
Bruin lieveheersbeestje	Verspreid	In aanplant van sparren
Tienvleklikeveheersbeestje	Algemeen	Struiken en loofbomen, vooral in de duinen
Roomvleklikeveheerbeestje	Algemeen	Allerlei biotopen, vaak op meidoorn, algemeen
Heidelieveheersbeestje	Algemeen	Open terreinen, heide is geen voorwaarde
Niervleklikeveheersbeestje	Schaars	Op loofbomen, vochtige habitat, eet schildluizen
Boogvlekka-poentje	Zeldzaam	Zeer zeldzaam, klein, gevonden op tongvaren, Castricum
Ongevekt rietka-poentje	Verspreid	Oevervegetaties langs meertjes en kanalen
Gevlekt rietka-poentje	Verspreid	Oevervegetaties langs meertjes en kanalen
Hiëroglyfenlikeveheersbeestje	Zeldzaam	Sinds 2015 in heideterreinen bij Schoorl en Texel
Bosmierlikeveheersbeestje	Zeldzaam	Schouwen, Monster, Katwijk, Schoorl, Schiermonnikoog
Zevenstippelig lieveheersbeestje	Algemeen	Symbool voor geweldloosheid, overal algemeen
Elfstippelig lieveheersbeestje	Algemeen	Naalddhout en coniferen, ook in de winter
Zwart lieveheersbeestje	Zeldzaam	In heidegebieden bij Schoorl, Petten, Callantsoog en Texel
Viervleklikeveheersbeestje	Algemeen	Dennen, eiken, coniferen, goed in de winter te vinden
Meeldauwlikeveheersbeestje	Algemeen	Schimmeleter, in loofbossen, o.a. op eik en esdoorn
Aziatisch lieveheerbeestje	Algemeen	Exoot uit de glastuinbouw, soort met veel kleurvarianten
Harlekijnlikeveheersbeestje	Algemeen	In dennen in het hele kustgebied te vinden
Heggenranklikeveheersbeestje	Zeldzaam	Op heggenrank, in de duinen, alleen in Zeeland
Ruigtelikeveheersbeestje	Algemeen	Ruigten met open plekken, vooral in de duinen
Achttienvleklikeveheersbeestje	Schaars	Duinen en aangrenzend gebied, alleen in dennen
Gestreept lieveheersbeestje	Schaars	Dennenbossen in de kalkarme duinen
Behaard lieveheersbeestje	Zeldzaam	Oostelijke soort, een larve bij Zandvoort in 2017
Dennenka-poentje	Schaars	Heel klein, in dennen
Vloevleklikeveheersbeestje	Zeldzaam	In de duinen zeldzaam, in Oost-Nederland algemeen
Schaakbordlikeveheersbeestje	Algemeen	Bomen, struiken, ruigtes, vaak wat lager in de begroeiing
Citroenlikeveheersbeestje	Algemeen	Schimmeleter, algemeen op eiken en schermbloemigen
Struweelnepka-poentje	Algemeen	Klein, behaard, vooral op dennen
Graslandnepka-poentje	Verspreid	Klein, behaard, grasland, en ruigte
Vierentwintigstippelig lieveheersbeestje	Schaars	Planteneter, vaak op zeepkruid, van Voorne tot Bergen
Zestienstippelig lieveheersbeestje	Schaars	Schimmeleter, bermen, tuinen, oevervegetaties, ruigten

Soorten in de duinen

In de duinen zijn bij deze zoektocht 34 soorten waargenomen waarvan er vijf kleiner zijn dan drie millimeter. De rest is groter en met het blote oog goed te herkennen.

De verschillende lieveheersbeestjes hebben ieder hun eigen voedselvoor- ➤

Tweestippelig lieveheersbeestje

keuren en leven daarom vaak in een voor de soort geschikt biotoop met de daarbij behorende prooien en waardplanten. Hierbij zijn den, spar, eik, linde, esdoorn en meidoorn favoriet bij diverse groepjes, maar ook sommige kruidachtige planten hebben hun eigen bewoners.

Omdat sommige lieveheersbeestjes een vaste voorkeur hebben voor een bepaalde plant of habitat komen ze in de duinen slechts plaatselijk voor. Dit geldt bijvoorbeeld voor het heggenranklieveheersbeestje dat in Zeeland te vinden is, het vierentwintigstippelig lieveheersbeestje in de kalkrijke duinen tussen Voorne en Bergen en het hiëroglyfenlieveheersbeestje en zwart lieveheersbeestje in heidegebieden in Noord-Holland en op Terschelling.

Heide en dennen bij Schoorl, hier leven o.a. zwart lieveheersbeestje en harlekijnlieveheersbeestje

Zestienstippelig lieveheersbeestje

Verder is er een aantal soorten dat zich vooral in naaldbomen ophoudt wat op de verspreidingskaartjes duidelijk te zien is. Deze zijn vooral gevonden in duinen waar dennenbossen zijn.

De overige dieren zijn op veel verschillende plaatsen gevonden, vaak vlak langs de wandel- en fietspaden. In

de tabel bij dit verhaal staan de soorten van de duinen gerangschikt met hun verspreiding en voorkeuren erbij.

Voeding

Uit de tabel blijkt dat er bijna twintig soorten lieveheersbeestjes zijn die redelijk algemeen voorkomen in de duinen. Voorwaarde voor een zo ruime verspreiding is dat er voldoende voedsel aanwezig is. Voor de meeste lieveheersbeestjes vormen verschillende soorten bladluizen of schildluizen het basisvoedsel. Vaak wordt dit echter aangevuld met stuifmeel, larven of eitjes van andere kevers, of eitjes en larven van de eigen soort.

Om jeugdig kannibalisme te beperken verspreiden de larven van veel soorten lieveheersbeestjes een geurstof die de vrouwtjes weerhoudt eitjes in hun omgeving af te zetten. Die eitjes worden wel vaak afgezet in de buurt van

Duingrasland bij Zandvoort

Zwart lieveheersbeestje op struikheide

Harlekijnlieveheersbeestje

beginnende bladluiskolonies. Hierdoor wordt ieder jaar een opkomende plaag van luizen getemperd en blijven de gevolgen voor de planten beperkt tot het bieden van onderdak aan tientallen kleurige kevers die het sapzuigende luizenvolkje in toom houden.

Dubbele bescherming

Voor de eigen verdediging hebben de lieveheersbeestjes ook verschillende wapens in huis. Door de combinatie van een korte kop en korte poten en het als een koepel te sluiten halschild en dekschilden, kunnen ze alle kwetsbare uitstekende delen onder een pantser verbergen en krijgen eventuele aanvallers weinig grip op ze. Daarnaast hebben de lieveheersbeestjes heldere kleurpatronen op hun dekschilden die aangeven dat ze niet lekker zullen smaken. Dit is geen bluff van de diertjes want uit onderzoek is gebleken dat de meeste soorten inderdaad behoorlijk giftig zijn. Dus ook al lijken sommige van die kevertjes misschien oppervlakkig gezien op rijpe bessen, vogels, met hun goede geheugen, zullen zich wel twee keer bedenken voor ze zich aan een maaltje lieveheersbeestjes wagen.

Dit vormt geen probleem, want ondanks de tomeloze inzet van de lieveheersbeestjes bij het verdelgen van bladluizen en larven, blijft er nog voldoende levende have over voor een heel koor aan insectenetende vogels. Zo behoeden ze samen het duin voor vroegtijdige kaalheid en geven wat extra kleur, glans en muziek aan het leven langs de kust. •

[Wilbert Kerkhof is vrijwillig onderzoeker voor EIS kenniscentrum insecten en verschillende duinbeherende instanties](#)

Literatuur

Veldklapper lieveheersbeestjes, Cuppen, J.G.M., V.J. Kalkman, G.A. Tacoma, Th. Heijerman 2015 EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden
Verspreiding, biotoop en fenologie van de Nederlandse lieveheersbeestjes. Cuppen, J.G.M., V.J. Kalkman, G. A. Tacoma, 2017. In: Entomologische Berichten